Ч. 207 (11.498). Львів, вівторок 17. вересня 1929. Оплачено готівкою. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. За границею: В Америці 1 доляр, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Добродійність і інтерес.

Від Редакції: Уважаємо цю статтю дискусійною і радо даємо місце на висловлення інших думок у цій справі.

Увесь культурний світ подивляє данські селянські університети, ті зразки свого роду штуки в поширюванні культури й добробуту між широкими кругами населення. А подивляє тим більше, що вони виростали виключно власними силами, без фінансової допомоги якихнебудь чинників зовні.

Пробували цієї штуки й інші народи: німці, чехи, французи, та крім фінляндців нікому це не вдалося, ніде не станули селянські університети на такій висоті. А вже безумовно ніде не могли вони вдержатися власними силами.

І в чому полягає тайна успіху в Данії? Коли вглибитися в початки розвитку тих університетів, то впадуть нам в очі деякі дані, які вкажуть нам на причину. Першому ідеольогові і пропагаторові тих шкіл Грунтвігові вони не вдавалися. Зате його ученики вже реалізують його ідеї. Ось Колд, син бідного шевця, сам не дуже освічений, зате бувалий у світі, крайній бідак, знавець психольогії села, закладає першу високу школу на острові Фіонії. В Шлезвіку закладає подібну школу Скредер, а молодий богослов Флор закладає її в маленькій оселі Асков. Закладають вони свої школи, починаючи від мандрівних курсів. Ходять літом по селах та полях і підготовляють людей на зимові науки у винайменій хлопській хаті, зачинають без сотика в кишені, без поклику на гуманітарну допомогу. Повні запалу й віри в успіхи, а при цьому в тому переконанні, що вони й для себе творять варстати заробітків на прожиття, вкладають у захоплене діло душу як у своє власне підприємство. Особиста біда і власний інтерес змушували цих ідейних людей використати ідеольогію Грундтвіга до започаткування того, на що дивиться нині з подивом культурний світ. І ось тут виступає одна з тайн того успіху, а саме добре зрозумілий власний інтерес в інтересі загалу.

Коли вже говориться про інтерес у таких справах, то не від речі буде подати ще один приклад, вже з чисто господарської ділянки. В чеському містечку Гуліні була цукроварня, власність великого чужого капіталу. Вона визискувала селян, доставців цукрового буряка, а до того не допускала їх до набування акцій. Це було й причиною постанови селян цієї округи збудувати свою власну цукроварню під боком цеї першої. Важитися цій масі селянської дрібноти на боротьбу з великим капіталістичним підприємством, що мало у своїх руках кілька цукроварень і великі простори власних земель, важитися на збірання між собою 5 міліонів корон — було перед війною надто ризиковним кроком. Будучи в цих околицях на практиці, мав я нагоду приглядатися всім тим підготовчим працям, вічам, нарадам, продаванню акцій, здобуванню позичок, будові. Таке патріотичне розуміння діла, а до того така певність успіхів і витривалість у доведенні справи до кінця були випливом знову-ж не чого іншого, а зрозуміння власного господарського інтересу. Це й довело до того, що по довголітній завзятій боротьбі ця перша цукроварня мусіла в 1927-ому році станути, бо хліборобська перемогла її цілковито.

А ми? Ми були і є патріотами. Наш патріотизм напевно сильніший, ніж у інших народів. Але до споминання народніх обовязків у такій саме формі ми не звикли. Все опираємо досі на добродійности, гуманітаризмі, на жертвенности, і на всьо ми хочемо збирати жертви. Ми так звикли до цього, що навіть продажу банкових акцій чи будову іншої якої установи, що має чисто зарібковий інтерес, волімо оперти на патріотичних почуваннях, на національних обовязках громадянства, а чомусь оминаємо гасла, опертого на господарському інтересі. Та забуваємо, що переконання, принаглежність чи стремління вже родиться в людині найбільше з інтересу. І не диво, що у нас між патріотизмом і ділами патріота виходять часто суперечности. Ось нпр. ще недавній стопроцентовий патріот може у нас в короткому часі так знеохотитися, що лише нарікає і ширить песимізм. Купець та ремісник нарікають, що свої у них не купують, а між люди знов нарікають, що у наших все за дороге; урядовець невдоволений надмірним обтяженням всяких драчок, усі нарікаємо на все, що своє: злий наш політик, злий священик, селянин, „Просвіта", „Рідна Школа", організатори, злий товар у кооперативі... І виходить, немов нічого нема у нас доброго, а кожний з нас лиш з патріотизму піддержує своє. І до цих нарікань ми вже так звикли, що це нас навіть не разить.

А цього не булоб, колиб наш патріотизм не був ще до нині лише патріотизмом, почуванням душі, сентиментом, але увійшов на шлях реалізму, скажім просто: інтересу подібно, як на інтерес оперся патріотизм гулінських селян цукроварів чи данського піонера Колда або Скредера. Ми хочемо, аби з добродійности наших виростав і для нас інтерес; зате чеські селяни чи данські учителі творили національний інтерес, аби з нього виросла добродійність, як цього вимагає життя. Нам це, зрештою таке реальне видається нерідко чимсь навіть непатріотичним. Принаймеше так кажемо голосно, а самі нераз хочемо робити на патріотизмі інтерес. З такої добродійности виходять часто претенсії вдесятеро більші, ніж сама жертва, потім нарікання на невдячність, а установа на цьому лише терпить. Управа неодної кооперативної організації моглаб засвідчити про те, скільки то перепон-колод кидають їй під ноги в її праці саме ті, що як добродії уважають таку установу доменою своєї опіки. Вони готові з легким серцем повалити цю установу, бо не є в ній безпосередньо заінтересовані так, щоби відчували, що у валенні понесуть свою страту. Неодна з наших установ, що повстала з добродійности, мусить, на жаль, доказувати своїм марним сухітничим життям цю правду, що вона виростала на добродійних збірках, а не на основах добре зрозумілого інтересу підприємця. І як довго будуть усі наші творчі наміри опиратися на добродійности, а не на зрозумілому для кожного інтересі, так довго буде покутувати між нашим чуттєвим патріотизмом і діяльністю злий дух невдоволення, так довго будуть кульгати наші установи. Бож нпр. зовсім здоровим і поплатним підприємством для учеників згл. родичів, а одночасно для господарського інтересу підприємця чи групи підприємців, може бути бурса чи школа, якого типу вона не булаб, якщо вона буде поставлена так, щоб добрим веденням приєднувала до себе родичів чи пак учеників. А вже безумовно мусять опертися на основах інтересу членів такі підприємства, що мають різко господарсько-зарібковий характер. Не дасться нічим пояснити доцільність збирання дарів на розбудову крамниці, млина, чи кредитової установи, як це у нас ще досі часто буває.

Очевидно, добродійність є і завсіди буде виявом благородности душі й патріотичних поривів. Але не можна надуживати патріотичних почувань там, де зачинається інтерес, себто там, де діло може й повинно бути поставлене на основах господарського інтересу, а ніколи у формі патріотичної добродійности.

Буває нераз так, що годі розріжнити границю між тим, де вже повинна кінчитися добродійність, а де зачинається інтерес, себто, коли установа вже не повинна бути гуманітарною організацією, але підприємством для інтересу. Але для більшости наших установ булоб куди доцільніше, якби вони оперлися радше на основах власної рентовности, ніж на збірках жертводавців.

М. Творидло.

„Війна осуджена! — що далі?"

На маргінесі Жіночого Мирового Конгресу.

Між двома цьогорічними всесвітніми жіночими зїздами: між конгресом Міжнародного Жіночого Союзу, що радив у Берліні в другій половині червня ц. р. і конгресом Міжнародньої Жіночої Ліґи миру і свободи, який відбувся з кінцем серпня ц. р. в Празі, істнує без сумніву внутрішній звязок. Берлінський конгрес скликала організація, що репрезентує всесвітній фемінізм, зокрема його політичну сторону. А мировий конгрес у Празі був скликаний Ліґою, яка із суми політичних змагань жінки зосереджує в собі лише ті, яких метою є забезпечити людству трівкий мир. Міжнародній Жіночий Союз бажає збільшити вплив жінки в громадянському житті, одначе не передрішає, в яких формах виявиться свідома політична воля жінки. Міжнародня-ж Жіноча Ліґа вважає пацифізм одинокою формою жіночої політичної думки і тому стоїть на становищі, що головним завданням жіноцтва в політичному житті є поборювати війну і всякого роду насильство.

Ніхто не може заперечити, що зріст пацифістичних ідей припадає на час, коли жінка зачала брати активну участь у політиці. Не думаємо, щоби ті два явища: громадянська рівноправність жінки й туга людства за миром, зійшлися з собою лише випадково. Нема сумніву, що жінка через містерію материнства є звязана тісно не лише з життям своєї нації, але також перенята святістю всякого життя, а один з неписаних законів природи каже, що жінка, яка приводить на світ нове життя, не сміє вбивати. В усіх фразах про материнську ролю жінки в суспільному житті, які доводиться чути на жіночих конгресах, є велике зерно правди. Цю правду зрозуміли вже також політичні провідники світа, чого найкращим доказом є хочби остання велика промова французького президента міністрів, Бріяна, виголошена перед кількома днями на зборах Союзу Народів. Свою промову закінчив Бріян закликом до жінок, як до тих, що в першій мірі є покликані поборювати духа ненависти.

А проте політичні змагання жіночого руху не слід обмежувати виключно до мирової праці. Пацифістична діяльність жінок це лиш одно з відгалужень фемінізму, якого річище є багато ширше.. Якби не було фемінізму, який простелив жінці шлях до громадського життя, тоді не булоб також і жіночої пацифістичної діяльности. Таким робом можемо вважати Міжнародній Союз, який хронольогічно випередив Мирову Ліґу на ціле десятиліття, немов за дьогічну премію жіночої пацифістичної інтернаціоналки.

Коли дивимося на жіночий пацифізм як на один з проявів могутнього суспільного руху, якому на імя фемінізм, тоді зрозуміємо, чому

пражський конгрес з ніякого боку не видержує порівняння з берлінським. Ні технічна організація та зовнішні рами, ні зміст нарад і їх настрій, ні вкінці число учасниць зїзду мирової Ліги не дорівнювали ні в частині феміністичному конгресові. Найбільші салі Берліна не могли помістити багатотисячної юрби, яка кожного вечора збиралася на прилюдних мітінгах Міжнародного Жіночого Союзу, тоді коли в Празі невелика саля Народнього Дому на Виноградах світила порожнечою.

Не від речі буде згадати, що Міжнародній Жіночий Союз має також (подібно як і інші міжнародні організації, напр. Міжпарляментарна Унія) пацифістичну закраску, а між його девятьма постійними комісіями, на які ділиться ціла ділова праця Союзу, находиться окрема Комісія Миру. Одначе пацифізм Жіночого Союзу є поміркований, тоді, як Ліга репрезентує радикальний напрямок пацифізму. Бо коли Міжнародній Жіночий Союз обєднує жінок, які відчувають звязок крови зі своїм народом та розуміють, що між пацифістичною ідеєю і змаганням нації до життя трапляється часто трагічний конфлікт, то Міжнар. Жіноча Ліга ставить вище вселюдську солідарність, ніж національний інтерес.

Щоби зрозуміти ідеольоґію Ліги, вистане пригадати історію її заснування. Весною 1919 р., коли війна розмежувала світ на два ворожі табори, коли всі міжнародні організації замовкли, тоді найшовся гурток непохитних ідеалісток, які мали відвагу протиставитись власному урядові і вони зїхалися у Газі протестувати проти „божевілля та злочину війни“ та домагались негайного її закінчення на основі самовизначення народів.

Пражський конгрес Ліги був скликаний під гаслом: „Війна осуджена — що далі?“ Метою конгресу було вказати практичні засоби мирної розвязки міжнародніх і внутрішньо-державних конфліктів, зокрема конфліктів господарського, соціяльного і національного характеру. Одначе конгрес цього завдання не сповнив, бо не міг його сповнити, відповіді на поставлений собі запит: „що далі?“ не дав, бо не міг її дати і скінчився під тим самим знаком запиту, який находився на конгресових афішах і програмках.

Говорити про мир, як про **ідею**, це річ незвичайно легка і вдячна, без порівняння тяжче перевести цю ідею в дійсність. Як довго Ліга лише голосила ідею миру, так довго праця її була відносно легка й успішна. Провідниці Ліги могли з вдоволенням глядіти, що пацифістичні гасла доходять до широких верств та що їх повторяють — щиро чи лицемірно, цього не будем вирішувати — відповідальні керманичі світової політики. Завершенням тієї теоретичної фази пацифізму є пакт Келльоґа, який зачинається від слів: „Війна є злочином...“. 50 суверенних держав поклали під ним свої підписи і таким робом осудили війну, як засіб полагоджування спірних питань. „Що далі?“

Тепер прийшов час реалізувати пацифістичні гасла. Але як це робити? Чи загалом можливо це робити при нинішній ментальности людства і при нинішній політичній організації світа, якої основою є принцип сили? І тут виявлюється ціла безвихідність ситуації, в яку попав сьогодні пацифізм та ціла його безрадність супроти питань реальної політики. Підчас коли жінки з усіх сторін світа радили в „Аґрарній Палаті“ Праги над мирними засобами полагоджування конфліктів, рівночасно пражські газети були виповнені вістями про бої в Палестині і на російсько-китайськім кордоні та про великі чеські маневри... Що могло протиставити міжнародне жіноцтво цим фактам? Лише слова, при чому всі промови були до себе стереотипно подібні у фразах про жах війни та вселюдське братерство і всі однаково безрадні, коли треба було подати практичні вказівки, як зарадити лихові. З однаковим вислідом можна було заповнити цілу програмку конгресу відчитуванням книжки Ремарка, бо краще, як він, не змалює ніхто жорстокости і абсурдности війни.

Тому не дивниця, що Міжнародня Жіноча Ліга переходить тепер важку крізу, спричинену не лиш крізою самого пацифізму, але також ідеольоґічними розбіжностями політичних світоглядів у проводі Ліги, коли із сфери теорії треба перейти до практики. Щоби змінити те, що наростало напротязі тисячів літ, щоби змінити психіку людини і перебудувати основи світа, на це треба довгих, довгих поколінь. Конгрес такої справи вирішити не може.

Пос. Мілена Рудницька.

Новий плян до усунення війни.

Фінансова допомога нападеній державі.

Третя комісія Ліґи Націй розглядала проект фінансової допомоги державам, які стали жертвою военного нападу або загрожені ним. Цей проект виробив фінансовий комітет Ліґи Націй. Ініціятиву до нього дав три роки тому представник фінляндського уряду. Проект реферував член фінансового комітету сер Стракош, який звернув увагу на те, що виробили його не завзяті ідеалісти, а практичні фінансісти. Цей плян є на його думку своєрідним забезпеченням проти війни.

Анґлійсько-французькі наради в справі мит.

Анґлійські та французькі представники в Женеві після приватних нарад прийшли до порозуміння в тому напрямі, що треба запропонувати скликання окремої конференції з представників урядів усіх держав, як заступлених, так і незаступлених в Лізі Націй. Ця конференція мала би рішити справу т. зв. митного мира. Господарська комісія Ліґи Націй збирається в жовтні та має виробити проект такого миру. Конференція представників урядів мала би зібратися в січні будучого року, щоби остаточно ухвалити проект.

Про час тревання митного мира думки поки що розходяться. Анґлійські та французькі представники пропонують два роки, а німецькі три роки. Суть „митного миру“ полягала би в тому, що держави мали зобовязатися протягом двох або трьох літ не підвищувати істнуючих мит. Анґлійсько-французький проект має піти на обговорення другої комісії Ліґи Націй.

За океаном.

Сила українських асекураційно-допомогових союзів.

У Злучених Державах Північної Америки істнує пять українських асекураційно-допомогових союзів, а саме: Український Народній Союз, Український Робітничий Союз, Провидіння, Народня Поміч і Згода Братств. Позатим істнують два великі асекураційно-допомогові союзи для емігрантів із Закарпаття і одно асекураційно-допомогове товариство наших москвофілів. Найсильніше представляються організації наших закарпатських земляків, що належать майже поголовно з жінками й дітьми до тих організацій. З пятьох українських організацій найбільшим є Український Народній Союз, що має понад 35 тисяч членів і 2.5 міліонів долярів майна. Друга по силі організація — це Український Робітничий Союз, що при кінці липня 1929 р. мав у 280 відділах 16.000 членів (11.309 дорослих і 4.697 дітей); майно У. Роб. Союзу виносило з кінцем липня 1,101.776 долярів. У всіх пятьох організаціях обезпечено дотепер 73.975 осіб, з того 45.897 старших і 28.078 дітей. На загальну кількість української еміґрації в Злуч. Державах, що перевищає певно пів міліона з одної тільки Галичини, це ще невелика громада, бо ледви 15 проц. її загалу. В цьому напрямі згадані організації мають ще величезне поле до ділання і добрі вигляди для своеї праці. Згадані українські організації мали з кінцем липня разом 3,966.000 долярів майна (нині понад 4 міліони).

На Народній Дім у Тисьмениці.

З американських українських ґазет довідуємося, що українські еміґранти з Тисьмениці взялися енерґійно до збіркової акції в користь відбудування спаленого Народнього Дому в їх рідному містечку. В липні ц. р. вислали вони на ту ціль нову жертву в сумі 500 долярів, а досі вислали вони на відбудову свого Нар. Дому вже 3,672.27 долярів, оплативши також пересилку жертв. Збіркова акція на згадану ціль ведеться далі.

Сен. Кисілевська буде і в Злучених Державах.

Іменем Союзу Українок у Злучених Державах оголошує його секретарка п. Олена Лотоцька в пресі поклик до жіночих орґанізацій в Америці, аби ті з них, що хочуть приняти у себе краєву делеґатку, подали негайно свою адресу Союзові. Союз Українок уложить плян поїздки і сен. Кисілевська відвідає лиш ті ґромади й товариства, які зголосяться заздалегідь.

Нова кампанія „Провидіння“.

Католицька асекураційно-допомогова орґанізація „Провидіння“ проголосила знову кампанію за здобуттям членів. Кампанія зачалася 2. вересня ц. р. і потреває три місяці. У весняній кампанії здобуло „Провидіння“ 1.280 членів, тепер сподіється здобути значно більше. Зачувати, що до нової кампанії за поширенням своеї орґанізації „Провидіння“ заанґажувало д-ра Льонгина Цеґельського.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Історичні й военні повісти.

І. Чому і для кого їх пишуть?

Більш як якийнебудь інший рід літератури розвинулась у нашій галицькій літературі після війни історична повість. Головна причина цього розвитку — погляд, що нарід у такій добі як нинішня потрібує якнайбільше зразків національного геройства, самопожертви, прикладів державного будівництва. Недавні военні події піддержують ще своїми свіжими образами зацікавлення війною.

Часописи, журнали, видавці радо друкують у нас повісти з історичними сюжетами, знаючи, що на них є збут. Це вистарчає, щоби неодин письменник вибрав саме такий рід повісти, а не інший. Момент наскрізь практичний грає тут велику ролю, що в більшости цих творів, на жаль, не в силі ми найти ніякої глибшої спонуки. Не піддаваймо в сумнів якнайчистіших мотивів письменника, що пише повість у патріотичнім пориві. Та не забуваймо, що такий-же порив огріває надхнення 90 проц. молодих кандидатів на поетів, які переспівують Шевченка і бідкають над недолею свого народу та ненькою-Україною в строфах, від яких справді віє розпука.

Ніяка наукова метода не в силі досі ствердити, чи геніяльний поет у менті, коли творить, переживає справді глибше те, що хоче описати, ніж звичайний мазун. Силу їх пориву оцінюємо щойно на підставі їхнього твору.

Те, що цікавить мене найбільше в усіх наших „історичних“ повістях це питання, на яке у творах чужинних письменників богато лекше найти відповідь: „яка проблема зацікавила письменника в низці подій далекої давнини вибраних ним, у людях і конфліктах ним змальованих?“

Прочитавши свіжо, пильно, (з якнайбільшою симпатією до авторів, з якими піддержую товариські взаємини) кілька їхніх повістей, — важко мені було зрозуміти: яка справжня внутрішня потреба казала їм вибрати цей а не інакший сюжет, чому вони зупинились саме на таких постатях і на таких конфліктах?

При оцінці твору письменника не слід виходити з якоїсь готової теорії, як він повинен виглядати. Техніка кожного роду літератури зміняється невпинно під впливом творчої уяви нових талантів. А проте, коли ця творча уява починає вести вашу за своїми постатями і думка ваша прислухується пильно до інтеліґенції автора, ви бачите щораз ясніше світ, куди він хоче вас повести і які шляхи до нього вибирає. Приймаючи цей світ і його умовини за письменником, ви одночасно мірите його наміри у відношенні до його засобів, а його засоби можете прирівняти зі засобами інших мистців.

Найслабшим психольоґічним пунктом наших авторів є те, що вони не люблять здати собі ясно справу, для яких читачів вони хотять написати книжку. Наслідок з цього такий, що вони не знають, чи радуватись чи сумувати, коли їх книжка здобуває велике коло читачів між молоддю, на-пів інтеліґентним селянством і робітництвом, а серед вибраної інтеліґенції збувають її компліментом, що мовляв, „це культурне, національне діло така виховуюча лектура“... „але, річ ясна, не для нас“...

„Нас“ себто тих, які домагаються від книжки форми, ідей, проблем і стилю, що відповідав би смакові сучасного інтеліґента. Адже бути патріотом це не значить боронити в рідній літературі вироблених традицією готових форм ідей і проблем, а домагатись від неї нових, незмеханізованих, сучасних, більше живучих.

А проте домагаючись від рідньої книжки, яку хочемо хвалити без застережень, щоби вона відповідала нашому духовому рівневі, не мусимо забувати ріжниці домагань себто оцінок. Є стільки критеріїв вартости, скільки є ріжних родів читачів на світі, скільки їх є в даному народі, а навіть в одній суспільній клясі: скільки є ріжних духових потреб, смаків, світоглядів.

Може помиляюсь, але моє глибоке пересвідчення, що 99 процент з наших історичних повістей не є призначені для тої частини нашої інтеліґенції, яка має вже за собою зовсім пересічну чужинну історичну повість або хоча би зі своеї молодости лектуру Майн-Рідів чи Куприв. Міг би хто зробити з цього фальшивий висновок, що нема між нашими інтеліґентами людей, які могли би хвалити ці рідні книжки. Є їх більше, як зацікавлених кожною появою такої книжки.

Та діло не в статистиці: скільки людей, інтеліґентних чи ні, голосувало би за тим, щоби таких книжок писали в нас далі якнайбільше. Діло в тому, в якій мірі наші письменники роблять зусилля чи теж є в силі дати собі раду з метою, яку собі ставлять і засобами, які мусять уживати.

Гуцульський промисл.

Косів осередком гуцульського мистецького промислу. — Спілка „Гуцульське Мистецтво“. — Столярська школа „Рідної Школи“ і її вироби. — Потреба фахової школи в Косові.

Косів здавна був осередком домашнього промислу, де концентруються головним чином килимарство, ткацтво, гончарство й кушнірство. Там цвите прегарна гуцульська різьба, гуцульські мосяжні вироби, є там талановиті будівничі церков, словом — Косів уявляє з себе надзвичайно догідний грунт для домашнього промислу та своєрідного гуцульського мистецтва.

У часі війни той домашній промисл значно підупав. Щойно після війни заходами кількох енергійних одиниць вдалося оживити ту ділянку народнього господарства. І так в 1922 р. повстає в Косові спілка під назвою „Гуцульське Мистецтво“, що поставила собі за завдання вести такі відділи: 1) килимарський з підвідділом ткацьким, евентуально ліжниковим, 2) столярський та різьбарський (гуцульська різьба) 3) керамічний (гуцульське гончарство) та 4) кошикарський відділ. До цього часу спілка „Гуцульське Мистецтво“ з того широкого пляну зреалізувала перший відділ. З приємністю приходиться ствердити, що вона підняла з упадку килимарський промисл та поставила його на значно високий мистецький рівень. Килими спілки „Гуцульське Мистецтво“ вже виробили собі на ринках дуже поважну марку та є всі дані, що це підприємство буде зростати й поширюватися.

Заснований столярський відділ спілка передала Кружкові „Рідної Школи“ в Косові. За цей недовгий час (від 1927 р.) Кружок може похвалитися досить поважними успіхами. Вибудовано великий дерев'яний одноповерховий будинок, що займає площу 18x9.40 м. На партері є простора театральна саля зі сценою і гардеробою, а перший поверх розділений на пять кімнат, де поміщується столярська робітня.

Робітня, ведена фаховим майстром, має пять своїх власних столярських варстатів та всякого роду потрібної посудини вартости яких 3.000 зол. Крім цього має ще одну токарню та три варстати позичені. У варстаті працює 8 учнів, з чого два помічники, що дістають уже заробітню платню.

Крім звичайних столярських праць виконує варстат також роботи з гуцульсько-мистецьким викінченням, з характеристичним надзвичайно дбайливим симетричним розміщенням різьбарських та інкрустованих зразків. До інкрустації вживається коралевих, перлових та ріжнокольорових деревляних частинок. З нашого культурного інтересу оця власне чисто народня мистецька частина праці варстату представляє для нас найбільшу вартість і її розвиткові прийдеться присвятити найбільшу увагу. Зацікавлення саме цією мистецькою частиною є вже тепер досить велике. Навіть польське міністерство замовило в цім варстаті деякі меблі, як столики, бюрка, крісла тощо і зложило на ту ціль завдаток у сумі 5.000 зол.

Для теоретично-фахового вишколення та для поглиблення загальної освіти учнів ведуться при варстаті вечірні курси під управою п. Григорцевої.

Найбільшим недомаганням тих курсів — це ріжна підготованість учнів та неможливість їх поділу по клясах задля малого числа слухачів.

Тому то, щоби при теперішних відносинах з домашнього дрібного промислу міг повстати промисл, що в силі був би забезпечити собі збут, себто видержати конкуренцію з відповідними модернішими підприємствами, треба в першу чергу дати тому промислові підстави новітньої техніки. Гуцульська різьба, інкрустація є сама собою прегарною річю та під мистецьким оглядом тяжко знайти їй рівну. Але вона вимагає дуже богато мозолистої й довгої праці, бо наш гуцул-мистець-самоук не вживає до того модерних приладів; його вироби обходяться дуже дорого і тому не можуть мати масового збуту для ширшого загалу.

Ось тому повстає крайня необхідність заснувати в Косові постійну фахову школу. Досі нема там жадного такого заведення, ні приватного ні державного. У самому Косові і в околицях є чимало учнів-термінаторів, що працюють у ріжних приватних підприємствах. Це промовляє за тим, що в перших початках найвідповідніше було би заснувати т. зв. **фахово-доповняючу школу**, з якої користали би учні приватних підприємств та столярської робітні „Рідної Школи“. Вже тепер можна нарахувати найменше яких 30—40 кандидатів-учнів до тієї школи.

Пізніше з поширенням варстатів „Р. Ш.“ та „Гуцульського Мистецтва“ може повстати окрема середня промислова школа. Але це покищо музика будучности. Поставлений будинок „Р. Ш.“ можна використати в той спосіб, що в партері примістилось би робітню, а перший поверх занялось би під школу.

Справою школи занявся Кружок „Р. Ш.“ в Косові та пороблені вже заходи, щоби дістати концесію на ведення фахово-доповняючої школи. Річ тепер у тому, щоби покликати на управителя тієї школи відповідного техніка, який крім ведення самої школи, мав би завдання поставити на відповідний рівень також робітню та надати їй головно мистецький характер.

Для лучности цієї школи з чисто гуцульським народнім мистецтвом прийдеться час від часу анґажувати до робітні визначніших гуцульських мистців-самоуків (напр. Гондурак, Корпанюки і т. п.) і таким чином сполучити джерело народньої творчости з новітніми здобутками техніки.

Справа фахової школи в Косові є дуже важна і тому треба доложити всіх заходів, щоби вона там якнайскоріше повстала.

Інж. І. Лучишин.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Дорогі читачі!

Довгих пять років писав я „Відгуки дня“ і довгих пять років читали Ви їх з цікавости, з конечности і тим подібних нудів. Не перечу, що нераз не було що таке дуже читати, але й Ви не заперечите, що нераз виплив на Ваше зажурене лице сміх, такий рідкий і тому такий дорогий у нинішніх часах. Тепер прийдеться мені либонь зломити перо фейлетоніста і перейти на інший фах.

Ріжні причини змушують мене до цього, а передовсім недостача тем. Себто: не так недостача, як неспроможність використати їх.

Теми до своїх фейлетонів брав я досі такі:

1) Педагогічні (кіна, парки, прогульки, дансінґи, серенади);

2) Побутові (конституція, правління, організація публичної забезпеки);

3) Суспільні (брак мешкання, тещі, катар шлунка, підвишка платні);

4) Реклямові (подорож до Риму і Черча, переписка зі жіноцтвом, переживання на празниках, фестинах і ґондолях);

5) Романтичні (мило „Мута“, цукорки „Фортуни“, килими Хамули, паста „Елеґант“);

6) Житія святих турецьких (автобіографія, оселя письменників і журналістів ім. І. Франка);

7) Політичні (рецензії з вистав і концертів, некрольоґи, іменинові побажання, українськ. будівлі).

Всі оці теми використував я по можности і в міру сил. Тепер богато дечого змінилося і то змінилося на гірше.

На педаґогічні теми писати не можу, бо минули ті часи, коли я черпав з власного досвіду як з криниці. Нині вже ні до кіна, ні до парку не квапиться йти зі мною якась прихильниця педаґогії, бо я трохи таки подався. До дансінґів і прогульок не служать ноги, а до серенад голос.

Суспільні теми обговорив я вже так докладно, що хіба буду повторювати сказане. Але це не дасть мені ні здоровля, ні помешкання, ні вищої платні.

Романтичні фейлетони урвалися з того часу, як наші фабрики побачили, що вже зовсім добре просперують.

Реклямові перестав я писати тому, що реклями почала грозити мені компромітацією.

Політичні пишеться тепер не в „Відгуках Дня“.

Житія святих турецьких — не збуджують пожаління, від коли письменники купили „Оселю“ в Ямній.

Оставалися ще побутові, але й ті тепер пропали. Тем є досить і одна ліпша від другої, але спробуй котру зачіпити — побачиш на другий день біле місце в газеті і злий гумор у головного редактора.

Подумаєте Ш. Читачі:

— Певно, як ти чешеш конституцію, шкалюєш владу, чи насміхаєшся з „установ...чих тіл“!

Нічого подібного! Насміх чи злоба не лежить у моїй вдачі. Я тільки злегка дорікаю часом і то тому, щоби направляти, а не псувати.

Д-Р Л. ЛУЦІВ.

Скорочені слова.

I.

„Мова, — каже акад. Степан Смаль-Стоцький в останній своїй статті в обороні граматики в школі (ЛНВ, вересень) — це живий соціяльний продукт для загальної виміни думок, для взаїмного порозуміння. Вона не є нічого абсолютного, не є ніяка незмінна величина, тільки щось релятивного, безконечно змінного навіть в устах і в пері одного і того-ж чоловіка“.

Хоч мовні закони невпинно ділають у всіх відділах граматики, то найбільшим змінам підлягає запас слів. Слова, як люди, живуть і вмирають. Одні гинуть без найменшого сліду і за ними треба би шукати по історичних словниках, другі, немов мандруючі душі, втілюються в якесь нове поняття і так продовжуть своє істнування. Правда, є такі, щасливці, що навіть засоби порівнуючої граматики не можуть вказати на час і місце їхньої батьківщини. От хочби знані всім „батько“, „мати“, „весна“ — це інтернаціональні потентати, які вже тисячі літ щасливо переходять всякі історичні та економічні кризи. Яким смаркатим супроти них є такий собі в нашій мові „скорострі́л“, якого зродила світова війна?! Та правда, він не сам появився на світ, з ним є богато ровесників таких, як „міно- і огнемети“, „кріси“, „розстрільні“, „стежі“, „хлібники“ і „їдунки“ та богацько іншого воєнного вантажу, який розгостився серед миролюбивого українського слова.

Правда, є тут і недоноски. Звився був серед стрілецьких рядів „дармовис“ (портепе) та так-таки і нехрещений помер. Не хотіла словесна братія приняти його в богату українську мовну громаду. Бо всякий новик мусить прийти на світ в такій формі, щоби, як каже Сімович, „не різав українського вуха“, чи, по граматичному, щоби відповідав усім законам українського словотворення.

Часом трапиться такий упертюх, що двічі пхається на світ і не може вдержатися на цій долині сміху і плачу. Ось старенького О. Кониського „довкілля“ (нехай читач додумається, що воно має означати!), по батьківськи протеґоване сучасним знаменитим знавцем нашої мови, — здається, не зможе вдержатися при житті. Де причина такого сухітничого життя отого впертого новородка? Здається мені, що його поява не так, як треба „врізується в ухо“ українського слухача, нагадуючи при цьому не абстрактні „обставини“ чи „відносини“ тільки конкретне „кілля“.

II.

Коли прийшла буйна революція, де тільки старого вмерло на те, щоби дати місце життю новиків — люди не мали часу бути повитухою при народинах нових слів. А їх треба було чимало, бо творилося нове життя, українська мова мусіла в один день стати поруч своєї розпаношеної, упривілейованої московської посестри. „Кувалося“ тоді безліч нових слів, які мусіли перейти через очищаючий вогонь мовної евгеніки.

Крім цього повстали тоді в українській мові — за московським зразком т. зв. „скорочені слова“, про які хочемо тут згадати, бо і їх, хоч вони родилися революційним, прискореним порядком, не пощадили оті мовні закони словотворення, які володіють і глузують собі навіть з революційних судів.

„Скорочені слова“ відомі ще перед війною і не є власністю революції. Відомі вони сьогодні і в нас, от згадати би „есерів“, „пепеесів“, „сельробів“, „ундистів“, „бебістів“, гумористичних „упіпістів“ і т. д. Більше їх повстало на Україні, де їм присвячено вже і окрему розвідку.[1]) Слова ці, це „здобуток письмової мови“, вони „викликані до життя зоровими враженнями від літеро-графічних образів“. Звичайно слова творяться в часі мови, а ці „скорочені слова“ повстають через абстрактне зіставлення поодиноких букв чи складів. І ось уся нелеґальність їхнього народження. Та ввійшовши в мову сімю, слова оці, хоч і „скорочені“, мусіли припоровлюватися до домового порядку; вони вишукують собі роди (відповідно до своїх прикмет), набірають гнучкости до відміни в числах та відмінках, одним словом натуралізуються поруч леґальних слів. Котре-ж не може цього зробити — то гине.

[1]) С. С. Дложевський: „Проблема т. зв. „скорочених слів“ в українській та московській мові в „Записках Одеського Інституту Народньої Освіти“ т. I. ст. 82—94; автор використав та скорегував працю франц. славіста А. Мазона, про яку ми досі знали тільки із праці Р. Якобсона.

Наприклад, передучора написав я, що „хтось помазав українські реклями на Коперника вулиці. Може бути, що мої висновки були невідповідні, але загально той був пристойний, а цілий фейлетон без більших ортографічних похибок. Все таки фейлетон сконфіскований, а цілий наклад „Діла" пропав через мене.

Чиж маю далі пускатися на непевне і писати про співжиття двох сусідуючих народів?!

Про особисті справи писати? — несмачно, про українські? — неприємно, про польські? — небезпечно!

Хіба ще про більшовиків! Але й вони переїлися публиці, а пережерлися між собою. Нецікаво!...

Здається, Ш. Читачі, що я, користаючи з ловної „квінквенії", таки зломлю своє перо фейлетонове а маючи сяку-таку емеритуру, возьмуся до більше вдячної праці.

Галактіон Чіпка.

Нові французькі турботи.

Артикул 19 пакту Ліги Націй.

Пакт Ліги Націй містить у собі артикул, який дає пленумові Ліги Націй право від часу до часу переглядати перестарілі договори. Голова китайської делеґації, амбасадор Китаю в Вашинґтоні, Чау-Чу-Ву, поставив внесення, щоби утворити комісію Ліги Націй, яка малаб розглянути деякі з таких договорів. Китайський представник мав тут на увазі ріжні договори, які забезпечують великим державам усякі спеціяльні права в Китаю. Одначе Ліга Націй відкинула внесення китайського делеґата.

Тепер париська преса вдарила у великий дзвін тривоги з приводу китайської пропозиції. Дописувач з Женеви газети „Петіт Парізіен" пише: „Без сумніву китайський уряд думав лише про те, щоби визволити свою країну від нерівних договорів, які нанкінський уряд міг би усунути безпосередніми переговорами з відповідними державами. Одначе в дійсности китайська пропозиція могла би довести до дискусії про мирові договори, які й без того поборюють німці, австрійці, мадяри, болгари, литовці тощо. Що це почалась би за дискусія, якби принято китайське домагання! Все діло замирення й миру, яке протягом десятка літ з такою працею боронять в Женеві, було би загрожене, якби допущено до такої авантюри".

Подібно висловлюється також журналіст Пертінакс в „Еко де Парі". Будучність малюється йому в дуже чорних красках. Коли вже раз порушено справу артикулу 19 пакту Ліги Націй, то за нього вхопляться тепер німці, мадяри й інші. Він буде що-року стукати до дверей Франції, й може колись розібє їх.

Інспекція мін. Складковського у Львові.

До Львова приїхав був у пятницю мін. Складковський. Він конферував із воєводою Ґолуховським, відвідав деякі виділи воєвідства, та Сх. Торги. Опісля в воєв. будинку була конференція мін. Складковського, воєв. Ґолуховського, стар. Кльоца, нач. Роговського й інсп. Ґрабовського. В суботу в полудня міністр вернув автом у Варшаву.

III.

В який спосіб творено нові скорочені слова?

Ставлено поруч себе початкові букви поодиноких слів нпр. „іно" (інститут народньої освіти), „ундо".

Творено слово із назви початкових букв: есер, чека.

Лучено початкові букви із початковими складами дальших слів; тут повстав такий мовний дивогляд, як офранцужене „ваплітє", що має означати „вільну академію пролетарської літератури".

Загально відомі „ревкоми", „военкоми", „робкори" і т. д. повставали із початкових складів поодиноких слів. Часом не всі слова мали свого заступника в спільному новотворі: „всерабис" (московське) означало „всесоюзный союз работников искусства старины".

Творено рівнож слова із початкових складів в злуці із цілим словом нпр. „компартія", „профспілка", „наркомосвіта" і т. д.

Ріжна доля стрінула оці новотвори. Котрі з них зуміли „непомітно перейти на шлях, що ними звичайно ходять, так мовити, нормальні слова" — ті живуть і досі; інші зникли або „вживаються тільки в скамянілих виразах" і для майбутніх дослідників революційної доби треба би вже сьогодні зробити словник тих мовних „скаменілостей", бо вони будуть для них тим, чим для нас є середньовічна латина.

Після бомбових замахів.

Арештовані. Що пише польська преса.

Арештовані в звязи з бомбовими замахами на адм. будинок Сх. Торгів це молоді 18—24-літні люди. Вони зізнавали вже в поліції перед делеґованим судією для справ надзв. ваги Ояком. Зізнання їх — як твердить польська преса — вельми сензаційні й колиб їх оголошено, творили би велику атракцію з огляду на подробиці, що торкаються невиконаних іще замірів УВО і плянів цілої акції. В суботу ведено слідство без перерви і воно в міру розвою приносить нові дуже цікаві подробиці.

Поліційне слідство, як повідомляють польські ґазети, устійнило, що вибух на вул. Понятовського, в маґазині на зал. двірці, вибух на корчах Стрийського парку та в адм. будинку Сх. Торгів — це все діло зорганізованої У. В. Орґанізацією групи молоді, переважно недавно втягненої до орґанізації.

Як підозрілих у замахах поліція арештувала крім Терещука і поданих уже нами в новинках іще Андрушкова Вол. ґімн. абсольвента, Вербицького Яр. ґімн. абс., Давидовича Йос., ґімн. абс., З названих випустили на волю Вербицького та Давидовича. Інших передали з доказовим матеріялом до розпорядження сл. судді для справ надзв. ваги Ояка. З огляду на слідство назвища кількох іще арештованих держать у тайні.

Як твердять польські ґазети в пляні ініціяторів замаху було викликати рівночасно пожежі в кількох місцях Сх. Торгів у дні 7. вересня. Сиґналом мав бути вибух у бюрах Сх. Торгів. Та як виходить із перебігу подій, завели вони щодо часу, а передовсім точність і відвага виконавців.

„Експрес Поранни" ч. 255. з 14. вересня повідомляє, що пізно в ночі арештованих переслухували в присутности мін. Складковського. З львівського воєвідського уряду заперечують повищу вістку.

Лівиця та центр не візьмуть участи в конфер. з урядом.

В суботу на засіданні представників парл. клюбів ППС, Визволення, Стр. Хлопского, Пяста, НПР. і ХД. розглядали справу участи в конференції, проєктованій прем. Світальським. Ухвалили комунікат, який стверджує одноцілість основ назв. клюбів. У відповіді на закомунікований маршалком сойму ініціятиву уряду в справі обговорення способу ведення бюдж. праць, партії просять маршалка сойму, щоби зясував урядові потребу прискорення скликання сойму, та щоби обговорив з урядом в імени сойму подробиці, що торкаються усправнення бюдж. праць, як із боку сойму так і уряду. Партії стверджують, що після замкнення сойм. сесії одиноким органом, управненим репрезентувати сойм, є його президія з маршалком.

Комунікат цей означає відмову участи в конференції, заініційованій прем. Світальським.

Марш. Дашинський, як зазнакомився з деклярацією, сказав, що матиме конференцію з прем. Світальським і представить йому цю деклярацію. В год. 5. веч. відбулася ця конференція. З висліду її відомо лише, що перебіг розмови допускає можливість дискусії на повищу тему, з шефом уряду та марш. Дашинським.

Голова клюбу ББ. Славек, представник рев. фракції ППС. і представник німецького клюбу повідомили марш. Дашинського, що візьмуть участь у понеділковій конференції.

Евакуація Надренії.

В суботу 14. вересня почалася евакуація Надренії в полосі, занятій анґл. військами. В місц. Кеніґштайн відбулася в пятницю парада анґл. військ, а в суботу перший відділ окуп. військ кинув Кеніґштайн. Заг. евакуація визначена на 28. вересня.

Пожежі.

В ночі з 12. на 13. вересня згоріла стирта жита вартости 5.000 зол. на полі гр. Мицельського в Чорнім Острові (пов. Бібрка). Польські ґазети пишуть, будьто би поліція ствердила, що збіже підпалили члени „Сельробу" з пімсти в звязи з недавнім рільним страйком. — У Коропці (пов. Бучач) у маєтку гр. Ст. Баденія пожежа знищила хмелярню та кільканадцять сотнарів сушеного хмелю. Втрата 20.000 зол. — У Нестаничах, біля Радехова у фільварку Ґешлякевича пожежа знищила рільничих плодів вартости 30.000 зол. — В Олесині (пов. Бережани) наслідком недокурка киненого в солому згоріло 15 госп. забудовань і 12 тисяч кіп збіжа, вартости 60.000 зол. — В Угринові Гор. (пов. Станиславів) трилітня дитина спричинила пожежу стодоли. Девять сусідніх господарств пішло з димом. Школа 30.000 зол. — У Новоселиці (пов. Долина) згоріла фабрика меблів Естера та Шаєра, мешк. дім і деревний матеріял. Втрати 110.000. Поліція придержала власників тартаку, як підозрілих у підпалі.

Почтарка — дефравдаторка.

Прокуратурі львівського окр. суду передали адміністраторку почт. аґенції в Ґаях (пов. Львів) за крадіж 1.151 зол. Гроші ці вплала гром. Глуховичі як асек. рату для П. Д. У. В. Арештована призналася, що ці гроші ужила для своїх потреб.

Страйк акторів львівських театрів.

Після страйку орхестри міських театрів прийшла черга на акторів, які не одержали належних їм платень. У суботу веч. артисти ухвалили зачати страйк і в неділю не відбулися представлення, заповіджені в репертуарі. Публиці каса звернула гроші за закуплені білети. В понеділок 16. вересня відбудуться заг. збори всіх відділів театрів, які ухвалять якими способами треба змірятн до якнайскоршого урухомлення міських театрів.

Присуд ґімн. ученика.

В окр. суді в Тернополі відбулася перед лавою присяглих розправа проти ученика Мих. Ґріґеля за напад на проф. Павла Сакалюка. Ґріґеля засудили на 2 роки тюрми з зарахуванням сл. арешту. Ґріґель 24. квітня ц. р. напав був на проф. Сакалюка та зрабував портфель із готівкою.

Зі спортового життя.

Чорні — Україна 5 : 0 (1 : 0).

До цих змагань виступила Україна без недисциплінованого Петрова, що нічим не оправдав своєї відсутности, а всеж таки була в першій половині гри рівнорядним противником. Одинокого ґоля здобули Чорні в цьому часі в передостанній мінуті з наріжняка головкою лівого лучника. В другій половині зійшов з грища з розбитою ногою Маґоцький, якого місце заняв Фльорко, а на якийсь час зійшов також Борсук так, що Україна грала тоді в 10-ку. Чорні напирають з місця і в короткому часі здобувають один по другім три ґолі, а на дві мінути перед кінцем ще одного, так, що разом стрілили аж 5 ґолів. В Україні недописали зовсім крила, а в другій половині заломився цілком атак. Слабо працювала також поміч, кепсько боронив і Скреготa, що все ще не може здобутися на добрий викоп. Воротар Новицький не поносить вини у пропущенні ні одного ґоля. Найліпшим грачем був Грещук в обороні, Рак у помочі (в другій половині, на жаль, не видержав темпа) і Лисик та Кобзяр у нападі, оба обставлені з усіх сторін противником. Найслабше грало крило Сич-Фльорко. Видців ок. 2.000. Судя п. Меллер без закиду.

Товариські змагання.

Сокіл IV.—Тім (Зоря-Чорноморці) 3:2 (2:2).
Україна комб.—Чорноморці 2:1 (2:0).
Сокіл IV.—Зоря 1:1 (0:1).

Лігові змагання.

Львів. Варшавянка—Погонь 1:0 (0:0).
Краків. Гарбарня—Краковія 2:2 (1:2).
Варшава. Леґія—Варта 3:1 (1:0).
Лодзь. ЛКС—Туристи. 2:0 (0:0).
Катовиці. Рух—ІФЦ 1:1 (1:0).

За вхід до Б-кляси.

Львів. Р. К. С.—Рекорд 3:2 (0:1).

Сокільські спортові змагання.

В суботу 21. вересня 1929 р. відбудуться у Львові при співучасти сокільських товариств спортові змагання в легкоатлетиці та спортових грах для мущин та жінок. Програма змагань: субота, год. 10 рано, для жінок: біг 60 м., мет ратищем, диском, скок вдовжінь; для мущин: 100 м., стусан кулею, мет диском, скок увисочінь. Попол., год. 4., для жінок: фінал 60 м., 4x60, скок увисочінь, стусан кулею; для мущин: фінал 100 м., 200 м., 1.500 м., мет ратищем, скок удовжінь, вилаз по линві, змагання у відбиванці та кошиківці жінок і мущин. По змаганнях відбудеться роздача нагород. Зголошення до змагань приймається найдальше до пятниці 20. IX., до год. 8 веч. в домівці „С.-Б.". До участи в змаганнях запрошується всі українські спортові товариства.

Спортова Секція Сокола-Батька.

„Довбуш" у новому сезоні.

Черновецький „Довбуш", що має власного тренера п. Басіку з Праги, розпочав 1. ц. м. осінній сезон змагань за мистецтво Буковини рекордовою перемогою 11:0 (4:0) над жидівською дружиною „Борухов", що вийшла цього року з II кляси до першої. Зате в неділю 8. ц. м. програв „Довбуш" змагання з клюбом „Робітники" з вислідом 0:2 (0:1). І при найліпшій грі бувають ріжні випадки.

Американські пропозиції в справі морського роззброєння.

Газета „Ексчендж Телеграф" повідомляє, що відбулася нова конференція між американським амбасадором Довом та Мекдональдом, підчас якої Доз передав відповідь урядові Злучених Держав на британські пропозиції. Ці пропозиції мали бути такі: Англія має мати 340.000 тонажі й 15 кружляків по 10 тисяч тон, а Америка 305.000 тон і 18 кружляків по 10 тисяч тон. Одначе президент Гувер має домагатися дальшого зменшення тонажу англійської фльоти. В добре поінформованих льондонських колах гадають, що ріжниці поглядів тепер такі незначні, що можна сподіватися остаточного порозуміння. В такому випадку Мекдональд ще 28. вересня міг би виїхати до Америки.

НОВИНКИ

— **Заняття „Діла".** Суботнішне число „Діла" (205-е) заняло Львівське Староство Гродське за малий фейлетон Галактіона Чіпки п. з. „Наслідки толеранції". Це 20-а з черги конфіската нашого органу в цьому році.

— **Дальші арештування на Знесінні.** Повідомляють нас, що в Знесінні арештовано, крім поданих у нас, ще огородника Наорлевича Осипа, абсольвента школи для лісників Кирилюка й абсольвента торговельної школи Володимира Лешку.

— **Зізд українського католицького епископату в Римі.** Орган еп. Богачевського, філядельфійський „Католицький Провід", повідомляє в числі з 15. серпня ц. р., що з початком жовтня 1929 відбудеться зізд цілого українського католицького епископату в Римі. В тому зізді візьмуть участь усі наші епископи з Галичини, Югославії, Чехословаччини, Злучених Держав і Канади. Еп. Богачевський виїздить до Риму вже у вересні. Нарадам буде проводити кардинал Сінчеро, секретар конгрегації східної церкви.

— **Посвячення каварні і ресторану „Народньої Гостинниці".** В пятницю вечором відбулося святочне відкриття і посвячення відновленої каварні й реставрації „Народньої Гостинниці", що найшлася тим разом в руках українських підприємців. Акту посвячення довершив о. крил. Томович в асисті о. Семчишина. У святочному відкритті взяли участь численні представники українського громадянства і представники української преси. Побажання з нагоди відкриття зложив на руки підприємців о. крилошанин Томович. Дякував за них п. Зелінський. — Відновлена каварня й ресторан роблять дуже гарне враження. В каварні грає смичкова капеля пп. Шлапаків. Отже й музика своя. Тепер черга за українською публикою. У відновленій при таких авспіціях каварні і ресторані мусить бути й своя публика. Нашим обовязком за всяку ціну підтримати одиноке цього роду українське підприємство у Львові.

— **Фальшиві долари і золоті.** У Любіні „відкрили" батька та сина Хамця, що фальшували 50-сотиківки і 20-золотівки, а помагав їм приятель Гаврилевич; перші дістали за це 10 місяців, другий 3 міс. — Одночасно в суді розбирали справу шайки фальшівників долярів, старих практиків, що з одно-, дво- і пять-долярівок робили при помочі доданих зер банкноти з десятикратною більшою вартістю. Один із обвинувачених не явився на розправу, бо занедужав.

— **Їжте цибулю та помідори.** Огородники впевняють, що цьогорічний збір городовини на наших землях є незвичайний. Замісць овочів, що є дуже дорогі, бо вимерзли, городовина є дуже дешева. Найкраще зародила цибуля та помідори. Є їх стільки, що стане ще на експорт.

— **Катастрофи.** На Білорусі в околиці Орші борвій знищив 60 домів і перекинув 43 вагонів.— У Тульоні (Франція) борвій знищив багато домів і наробив шкоди у пристані. — Потонули два радянські кружляки „Троцький" і „Войков" на берегах Фінляндії; мабуть дві сотні людей потонуло. — У фабриці в Валенсії експльозія засипала 20 робітників. — У Кольонії вибух у фабриці динаміту вбив 5 робітників. — У Бордо в фабриці чеколяди при експльозії згинуло 2 особи, три ранені.

— **Російська мова в Празі.** „Прагер Пресее" приносить звістку, що шкільна рада в Празі рішила на домагання численних батьків завести в ріжних школах російську мову як надобовязкову.

— **Ріжні вістки.** Бувший англійський міністр закордонних справ Чемберлен приняв становище директора електричного тресту, в якому вкладені американські капітали. — З огляду на загострену політичну крізу, парлямент у Парагваю на домагання президента республики рішив завести на 3 місяці стан облоги. — У Марокко підчас перестрілки туземців з французами згинуло 25 мароканських стрільців і двох французів. — У Ризі помер найзначніший латиський письменник Райніс, один із основників соціял-демократичної партії в Латвії. — У Ліежі продадуть на ліцитації манастир Кармелиток наслідком процесу законних його власниць, що виграли цей процес з черницями. — У міністерстві в Будапешті невідомі вкрали дуже важні акти. — У змаганнях за шахове мистецтво між Альохіним і Боголюбовим після 4-ох партій оба виграли по одній, а дві мають розіграні.

— **„Цепеліном" до бігуна.** Творець „Цепеліна" д-р Екенер приготовив точний плян експедиції до північного бігуна на новий рік. Виправу фінансує американський концерн Гірст, який вишле на „Цепеліні" своїх двох денникарів; один денникар буде німець. Лет обрахований на 28 днів і 18.000 км. удовж рівнобіжника з Тромсо в Норвегії до Фербенкс на Алясці, де буде вибудована велика стація, що стане вихідною точкою виправи на бігун. Хотять осісти якнайближче бігуна, якщо тільки на це дозволять умовини при причаленні. „Цепелін" візьме зі собою інструменти для плавби і радіові інсталяції, а також усі предмети, необхідні до мандрівки серед снігів і ледів: сані, собаки до них, амуніцію, харчі для людей і собак на 90 днів. Виправа виїде імовірно в найкращій порі в квітні. Її науковим провідником буде Фрітіоф Нансен, а помічниками проф. Берсон і капітан Брунс. Крім наукової мети виправа перевірить практичні можливости комунікації між Европою, Америкою і Азією.

— **Фінансові операції Ватикану.** Професійний біржевий голяндський часопис передає інформації, як ужив Ватикан гроші, що дістав від італійського уряду. Один міліярд лірів у державних облігаціях і 750 міл. лірів готівкою спочатку склали в „Банка Комерчіяле Італія", а пізніше за радою фінансового дорадника Ватикану виміняли облігації на промислові акції, а тільки малу частину дали на державні позички. Крім цього купили облігації державних позичок польських (польська позичка тютюнева в Італії) і пакет акцій банкових.

— **Кандидати на „Нобля".** Вже появляються статті в шведській пресі на тему, хто дістане цьогорічну нагороду Нобля. Франція, якої кандидат Берґсон дістав нагороду минулого року, відпадає автоматично. Скандинавські країни також (Сіґрід Ундсет). З кандидатів Анґлії згадують: Ґельсуерті і Честертона. Нелегкий буде вибір між цими двома дуже популярними письменниками, з яких перший здобув собі міліони читачів цілим циклем повістей „Форсайт Саґа", а другий приголомшує своїми парадоксами. З німців кандидатами є Томас Манн і Рікарда Гух, з американців дуже популярний Сінклер Люїс, з росіян Ґоркий. Досі ще ніодин американець і ніодин росіянин не дістали нагороди Нобля.

— **Париські пекарі.** Париські газдині й гості обурені. Париські пекарі рішили, що раз у тиждень перестануть працювати на хліб насущний для себе та для інших, себто перестануть випікати хліб, який у Франції є білою булкою з пшеничної муки. Французи мають звичку їсти багато цього хліба при обіді й вечері, в ресторанах гості не платять за нього окремо, а можуть доповнювати ним недостачі їжі. Смашний французький хліб має лише одну хибу, що він тратить свій смак, коли пролежить день. Ось і причина обурення на пекарів. Деякі власники ресторанів погрожують, що відчинять власні пекарні, коли професійні пекарі не хотять працювати весь тиждень.

— **Поличник жінки.** Інжинір маґістрату в Руді Пабяницькій Олександер Пшеславський застрілився з револьверу тому, що його жінка вдарила його в лице в присутности кільканацяти осіб у чужій хаті в гостині.

Дописи.

ЯРОСЛАВ. (Ідемо вперед. — Просвітно-організаційна секція. — „Свято Матері"). Буйний рух, що огорнув ціле наше життя в останніх часах, не оминув і нашого народу. Ярослав, до недавна призабутий і майже викреслений з українського нац. життя й української території, зачинає поволи проявляти деякий рух. Першим кроком було заснування у нас минулого року Філії Т-ва „Зоря", котра, поставивши собі за ціль зорґанізувати наше міщанство, під богатьома оглядами поступила вперід, коли зважити, що працювати на ярославськім ґрунті є дуже невдячним завданням. Приходиться тут поборювати на кожному кроці якусь дивну й незрозумілу апатію, що просто зрослася з психікою тутешних людей. Тож немало шуму й коментарів викликало в Ярославі оснування Повітового Союзу Кооператив, котрий, не зважаючи на такі невідрадні відносини, під умілим проводом д-ра інж. П. Прибитківського став на твердих основах і нині сміло можна сказати, що він дійсно зумів стати економічною централею повіту. — Одначе на інших ділянках Ярослав не проявляв до недавнього часу ніякої діяльности. Така важна установа, як Філія „Просвіти", істнувала лише на папері і здається, що одиноким живчиком її були загальні збори. Щойно від попереднього місяця стали відносини змінятись на краще. З ініціятиви кількох студентів, згуртовано жменьку українського студентства, розкиненого по околиці, і дня 24. VII. ц. р. зорґанізувалася за згодою Філії „Просвіти" просвітньо-організаційна секція. Після перечислення своїх членів показалося, що число їх не переходить десятки, а до праці стануло лише 5-ох, Та не вражуючись тим, секція приступила зараз-же до праці і вже дня 4. серпня ц. р. члени її, як делеґати Філії, переводили люстрації читалень, котрих від 2-ох або й більше літ не відбувались та давали реферати. Початок зроблено серед дуже неприятливих умов, бо серед загального недовіря та недостачі фондів. Чути було й глузування! Не знати лише, чи ті панове, що так гарно вміють кепкувати, видумають щось краще... Секція згодилась вести по можности рівнож канцелярію філії і розіслала до околичної інтеліґенції обіжник із закликом до піддержки у своїй праці! Молодь станула до праці, але старше громадянство не уважає своїм обовязком піддержати її, поза кількома одиницями, котрі зрештою всюди, де лиш праці потрібно, віддають свої сили. Дня 18. м. м. відбулося в Ярославі заходом кількох одиниць уперше „Свято Матері". Заінтересоване новістю громадянство заповнило льокаль Т-ва „Родина", де зі скромною програмою віддано честь Матері-Громадянці. По відкритті свята о. Кульчицьким, котрий і в церкві виголосив дуже гарну проповідь саме з цеї нагоди, слідував реферат п-ни С. Веселої, студ. фарм. Слід подякувати на цьому місці згаданій референтці, що може аперше представила таке важне питання перед тутешніми жінками. Опісля були вправи вільноручні дітей та дві вміло підібрані й гарно виголошені декламації. Під кінець забрала голос мец. Гіліцінська, що подякувавши присутнім за численну участь, замкнула свято. Приємно було оглядати на святі зворушені облича присутніх жінок. Враження було сильне і не скоро позабудеться.

Молодий.

З театру.

Великий Міський Театр: „Гарна Історія", комедія на 3 дії Флерса і Кеяве.

Називається це в оригіналі „Добра авантура". Доброю авантурою чи „гарною історією" можна справедливо назвати випадок, коли молода дівчина на пять хвилин перед шлюбом утікає з іншим, якого любить а за якого не може вийти замуж по причині інтриґ своєї тіточки, опікунки й свахи в одній особі. Втікає вона з ним на захистний хутірець під крила своєї бабусі, шукати в неї поради, а ця пересвідчена, що має перед собою пару новоженців зааранжує їм вечір так, що вони не зможуть здійснити своєї первісної постанови: спершу сказати бабусі всю правду і попрохати вибачення й благословенства, а потім затерти перший невдатний шлюб другим щасливим і зразковим. Одним словом все відбулось як у відомім анекдоті, коли дівчина питала свою товаришку свіжо замужню про її весілля: „а що пізніше, що-ж пізніше?". „Те, що мало бути пізніше, було вже раніше".

Лише французи вміють такий наївний простий сюжет на межі порнографії прибрати теплим сентиментом і лірикою на честь чистого кохання. Лише члени французької Академії можуть собі дозволити на авторство таких безпретенсіональних легких комедій не втрачуючи ніодного листка зі свого лаврового вінка „безсмертника". Саме завдяки таким комедіям, писаним для розривки власної й чужої до спілки з Кеяве, Флерс увійшов через ворота Академії „безсмертних".

Песу виставили дуже дбайливо з нагоди 50-літніх роковин сценічної праці колишньої двоолітньої артистки львівського театру Чапліньської. Подиву гідною є кришталько-чиста дикція цеї давно вже немолодої ювилятки. Іншого рода подив міг викликати виступ театрального хору у менті, коли після складення привітів мав він заспівати ювилятці одно коротке „многая літа". Навіть на іменинах в українській приватній хаті принагідний хор випадкових гостей співає краще.

М. Р

Всячина.

Де шукати діямантів.

Кількох англійських мандрівників, що заблукались серед південно-африканської пустині зробили одно цікаве відкриття. Коли вони гинули з голоду та спраги, їм удалося убити двох струсів. Порізали їх на кусні, щоби зїсти. При цій операції, коли розрізували шлунок найшли там 70 діямантів. Відтепер стало для них (і для багато інших осіб) ясним, чому бушмени та бечуани залюбки уряджують лови на струсів. Вони знають, що струси краще відшукують діяманти, ніж люди і носять їх не зверху, а в середині.

Лист до Редакції.

Високоповажаний Пане Редакторе! Прошу ласкаво дати місце на сторінках „Діла" слідуючим рядкам:

Від довшого часу рептильний часопис „Українська Нива", що його видають санатори в Луцьку, кидає на мене, як на громадського робітника, дивовижні наклепи, виссані з пальця. Мета ясна: підірвати до мене довіря, яким мене наділює селянська маса.

Звичайно, намагання цеї не- „Української Ниви" в цьому напрямі є цілковито даремні. Коли „Укр. Нива" кого лає, то для селян є це доказом, що лаяна особа дійсно працює на користь українського народу. І навпаки, кого вона похвалить, від того селяни тікають, а ті, на чию голову впали її похвали, не сміють глянути людям у вічі.

Отже, я особисто міг би бути лише вдячним „Українській Ниві" за те, що вона своїми нападами на мене робить мені дуже добру рекляму.

Тому-то я досі мовчав.

Тепер-же, коли хруніяда, на чолі з „Нивою", на Волині збанкрутувала й від неї тікають як ті наївні, яких дурили обіцянками, так і ті, в кого ще не згасла совість, а „Укр. Нива" хапається за такі „героїчні" засоби, як наклепи й доноси не тільки на поодинокі особи, але й на українські установи, — вважаю за своєчасне, для орієнтації нашого громадянства, розкрити, як ця не- „Укр. Нива" користується брехнею.

Отже прилюдно заявляю: Все те, що виписує на мене „Укр. Нива", є брехнею: Ніколи я до жадного „Союзу русскаго народа" не належав. Ніколи редактором „Холмського Листка" не був. Ніколи українців „вукрайонцями" не називав і т. д. і т. д. У своїй брехні „Нива" посунулася так далеко, що вигадала якусь розмову про мене в келії холмського монастиря, коли після 1875 року в Холмі ніякого монастиря й ніяких монаших келій не було. Таксамо в Холмі ніколи не було жадних жидівських погромів.

Все брехня, брехня й ще раз брехня, розрахована на те, що може знайдеться така дурна людина, яка бодай в що-небудь повірить.

Нехай-же тепер українське громадянство, а особливо те малосвідоме, що зизувало до „Ниви", зрозуміє, якими способами вона „виконує волю тих, що післали її" з Варшави на Волинь, та якими засобами послуговується, щоби знищити українські установи й їхніх робітників і цим уторувати шлях для денаціоналізації українського народу.

В. Островський.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Понеділок, 16-го вересня, г. 7·30 веч. „Гравіята". Виступ Ади Сарі.

Вівторок, 17-го вересня, г. 7·30 веч. „Пагаміні". Виступ Ади Сарі.

Середа, 18-го вересня, г. 7·30 веч. „Лякме". Останній виступ Ади Сарі.

Малий Міський Театр:

Понеділок, 16-го вересня, г. 7·30 веч. „Гарна історія". Виступ Софії Чаплінської й А. Венгерка.

Вівторок, 17-го вересня, г. 7·30 веч. „Гарна історія". Виступ Софії Чаплінської й А. Венгерка.

Середа, 18-го вересня, г. 7·30 веч. „Гарна історія". Виступ Софії Чаплінської й А. Венгерка.

Кіна.

Апольо: „Квітка Сходу".

Кольосей: „Герой пустині" і „Чортівський плай".

Лев: „Князі на засланні" (Лія Мара).

Люна: „Яковова криниця".

Марусенька: „Сурми кохання" (Берівур).

Оаза: „Спортовець із любови" (Бастер Кітон).

Палас: „Асфальт".

Пан: „Мучениця подружжа" (Корінна Ґріфіт).

Пасаж: „Полк смерти".

Стилеве: „Батько Сергій" (Мозжухін).

Фатаморгана: „Незнаний батько" (Реджінальд Дені).

Химера: „Мати чи дочка?"

Утіха: „Батьку!" (Кап. Сорель і його син).

Програма радіо.

Понеділок 16-го.

Варшава (1411,7) 18·00 Легка музика. 20·30 Міжнародній концерт.

Познань (334,8). 18·00 Легка музика (мандоліністи). 18·30 Оперові арії.

Вильно (385) 19·25 Авдиція веееза.

Гельсінгсфорс (221,4) 17·00 Солісти на дутих інструментах.

Бресляв (253) 20·30 Концерт композитора Німана.

Ляйпціґ (259) 20·00 Американські пісні.

Братислава (279) 18·25 Камерна музика.

Льондон (356,3). 21·00 Композиції Кетельбея.

Штутгарт (360) 21·30 Камерний концерт.

Гамбург (372). 20·00 Популярний концерт.

Берлін (418). 19·30 Камерний концерт.

Стокгольм (436) 20·00 Камерна музика.

Рим (441). 21·00 Легка музика.

Лянгенберг (473) 17·35 Концерт радіо-орхестри.

Мілано (501). 17·00 Концерт. 20·30 Оперетка.

Відень (516,3). 20·05 Пісні та арії 20·30 Музика до танців.

Мюнхен (533) 20·00 Сучасна музика.

Будапешт (550). 20·30 Міжнародній концерт.

Київ (800) 19·80 Вечірна музика. 20·40 Камерна музика.

Ленінград (1000) 19·30 Музично-літер. вечір.

Харків (1304). 17·00 Камерний концерт.

Париж (1725). 21·15 Концерт.

Вівторок 17-го.

Варшава (1411,7). 18·00 Оперова музика.

Познань (334,8). 19·50 „Пан Твардовський" опера.

Бресляв (253,20·30 Симфонічний концерт.

Ляйпціґ (259) 20·00 Симфонічна орхестра.

Братислава (279) 21·00 Музика до танців.

Брно (341,7) 19·05 Чеська музика.

Льондон (356,3) 29·00 Концерт 21·15 і 23·00 Музика до танців.

Штутгарт (360). 20·00 Російські пісні.

Берн (403) 21·00 Веселий вечір.

Стокгольм (436). 20·00 Військова музика.

Рим (441) 21·00 Складана програма.

Лянгенберг (473) 17·35 Концерт солістів.

Прага (487) 16·30 Концерт, 20·00 Еспанський вечір.

Мілано (501). 17·00 Радіоквінтет.

Брюссель (509). 22·15 Концерт радіо-орхерстри.

Мюнхен (533). 21·30 Сонати.

Будапешт (550). 19·00 Циганські пісні. 19·30 Опера.

Київ (800). 19·30 Концерт.

Москва (825). 19·00 і 21·00 Концерт.

Ленінград (1000) 19·00 Опера.

Харків (1304). 19·30 Військова музика. 20·30 Мішаний концерт.

Париж (1725). 16·45 Концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Наддніпрянський Хор Котка
Содова Вишня, понеділок 16.IX.

Загальні Збори Кружка Р. Ш. в Коломиї відбудуться дня 27. вересня 1929 о год. 2 пополудні в салі Народного Дому зі слідуючим дневним порядком: 1) Відкриття Зборів. 2) Відчитання протоколу з послідних Загальних Зборів. 3) Звіт з діяльности Старшини: а) секретаря, б) скарбника і організатора, в) господаря. 4) Шкільні звіти. 5) Звіт Контрольної Комісії. 6) Дискусія над звітами і уділення Старшині абсолюторії. 7) Вибір нової Старшини і Контрольної Комісії. 8) Вибір делегатів на Загальний Зїзд Р. Ш. у Львові. 9) Внески і запити. — На випадок недостачі комплету відбудуться Збори о годину пізніше при якому небудь числі членів. — За Старшину Кружка Т-ва Рідна Школа в Коломиї **Іван Чернявський** голова. **Д-р Август Зацурович**, секретар. 530

Загальні Збори Тов. Руська Бурса в Стрию відбудуться дня 22. IX. ц. р. о 5-ій згл. о 6-ій год. в салі Українського Касина. Порядок дня: 1. Відчитання протоколу. 2. Звідомлення з діяльности Виділу. 3. Вибір голови й доповнення Виділу. 4. Справа винайму будинку Бурси держ. гімназії. 5. Внесення. — **Виділ.** 532 1—1

Засідання Виділу Тов. Українська Захоронка у Львові відбуваються кождого понеділка (кромі українських свят) о год. 6-ій веч. в домівці Захоронки вул. Руська ч. 3. Для сторін о год. пів до 6-ої веч. Всіх членів Виділу просимо приходити точно. — За Виділ: **О. Гординська, Ст. Филипович.** 534 1-1

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Присилайте передплату!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.